



# Latviešu vēsturiskās zemes - Zemgale

Guntis Zemītis

10.11.2022

# LATVIJAS KULTŪRVĒSTURISKAIS IEDALĪJUMS

Mērogs 1 : 1 150 000

0 10 20 km



# Skandināvu ziņas par Zemgali

Ingvara sāga stāsta, ka zviedru karalis Olavs sūtījis savu dēlu Ānundu un Ingvaru ar trim kuģiem uz Zemgali pēc mesliem, un ka Ingvaram zemes vecāko padomē [tingā] izdevies pierunāt zemgaļu karali dot zviedriem kunga tiesu, kam pretojušies tikai trīs zemes vecākie; kad, kaujā uzvarēti, tie aizbēga, zemes padome nolēma maksāt meslus zviedriem, kas ar zemgaļu zeltu, sudrabu un citām mantām devās atpakaļ pie karaļa Olava. [Ap 1035.- 1041.g.]

- Gekstēnas rūnu akmens [Sēdermanlandē] stāsta: Gumas dēls Roars cēla šo akmeni par piemiņu Slodes tēvam Audaram, kas dalīja zeltu Zem-[galē]. [Ap 1000.-1075.g.] - *[11.lpp.]*

# Mērvalles rūnakmens



# Pirmās rakstītās ziņas par zemgaļiem

*Annales Ryenses* (ap 870. g.). Tajā stāstīts, ka dāni pakļāvuši visu Prūsiju, Zemgali un Karēliju.

Krievu "*Pagājušo gadu stāsts*" (ap 1113. g.). Ka zemgaļiem, kuršiem, latgaļiem un lībiešiem bijusi atšķirīga valoda.

Arābu ģeogrāfs Abu Abdallaha ibn Idrisi (1100. – 1165.).

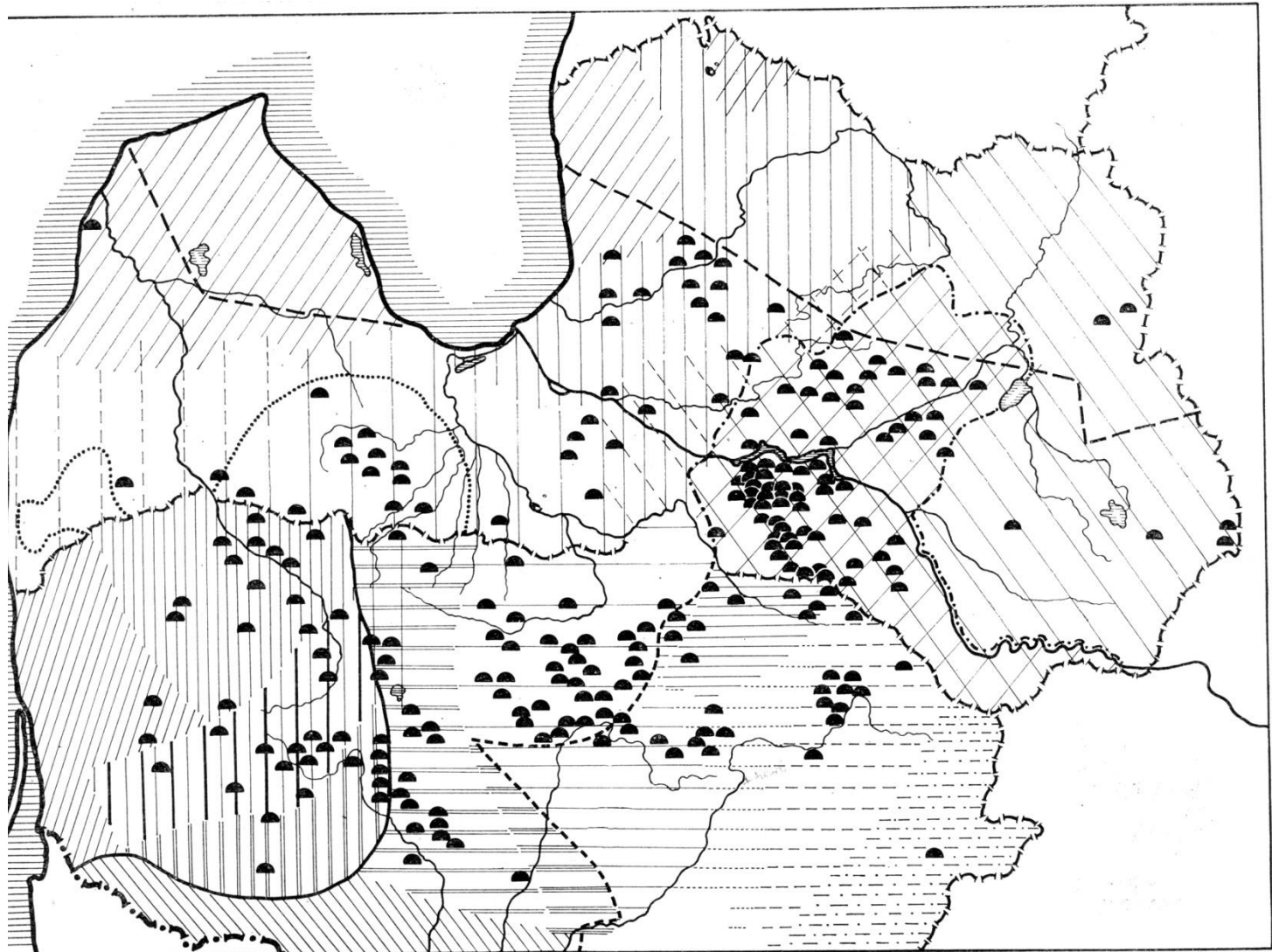
# J. Endzelīns. Piezīmes par zemgaļu vārdu un dialektu. 1925.

“Esmu viens prātis ar K. Būgu, ka senais zemgaļu vārds īsti ir *ziemgaļi*.”

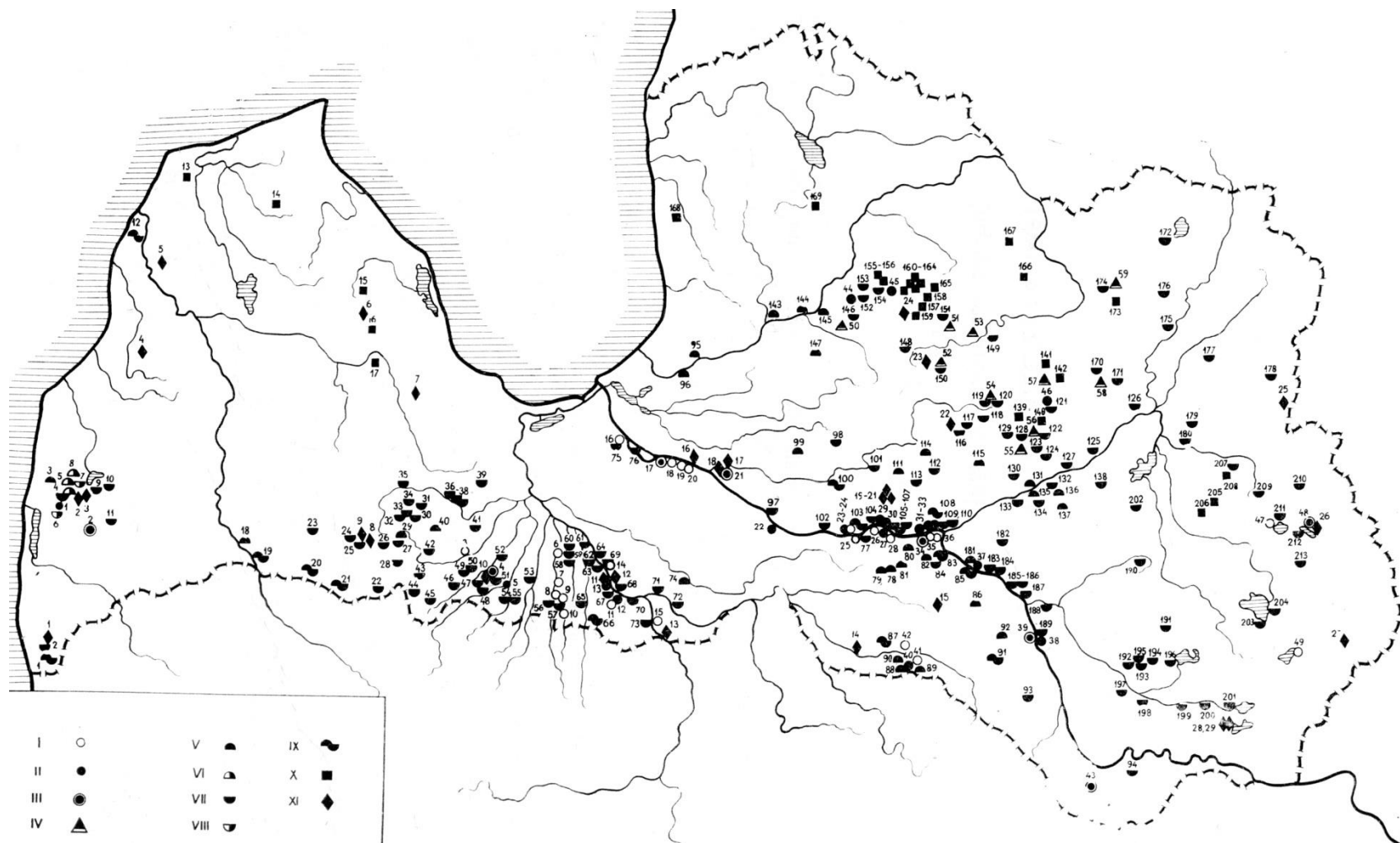
Krievu “*Zimigola*”

Skandināvu “*Seimgala*”

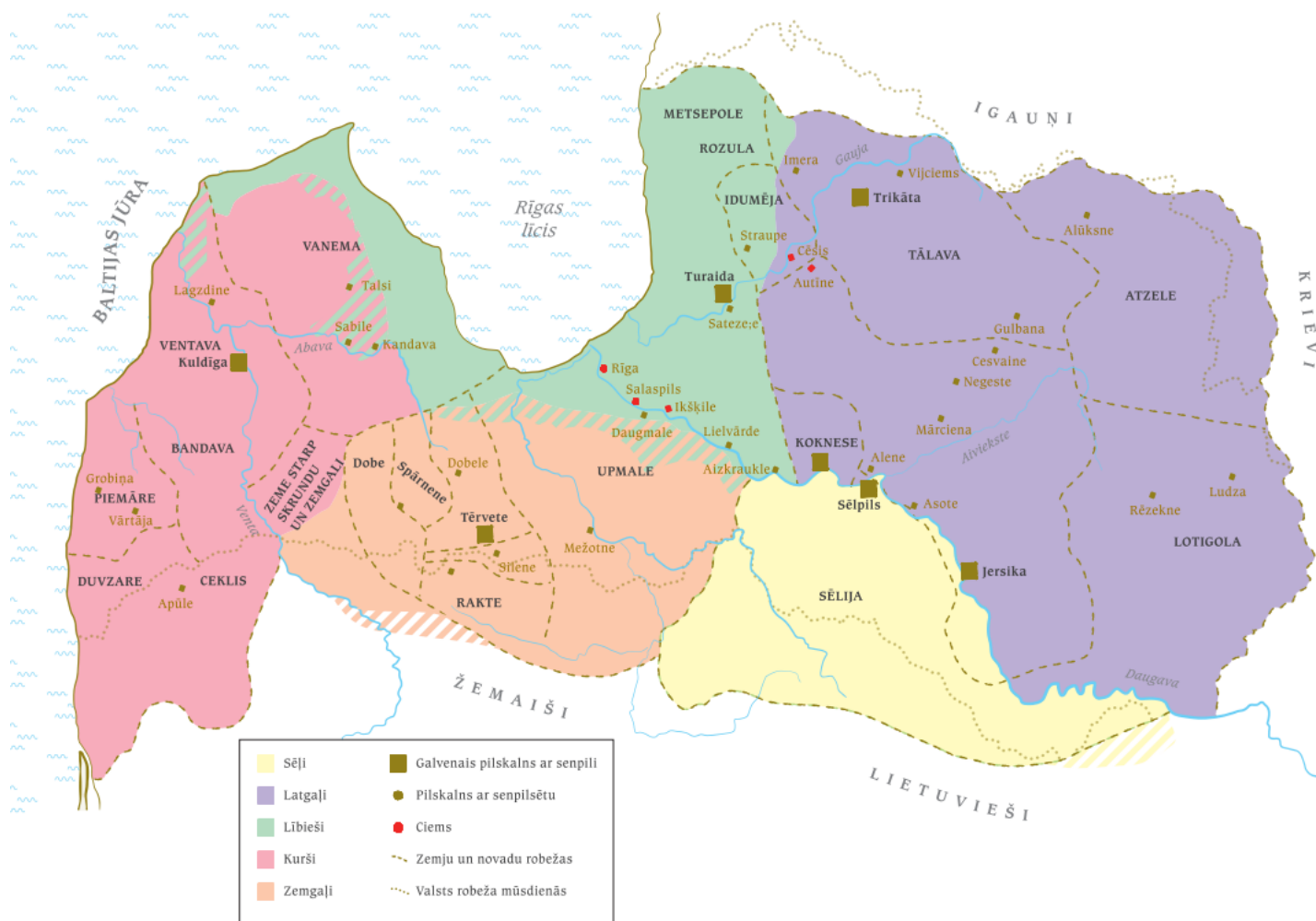
# 1. – 4. gs. uzkalniņkapu un dialektu robežas



# 5. – 9. gs.



# Latvijas sentautas (9. – 13.gs.)



# **Zemgales bīskapija**

## *episcopatus Semigallie vai Semigallorum*

### **1226—1251**

- 13. gadsimtā īslaicīgi izveidota bīskapija tiešā Romas pāvesta pakļautībā, kurā bija paredzēts iekļaut ne tikai visas zemgaļu, bet arī sēļu un žemaišu apdzīvotās zemes mūsdienu Latvijas un Lietuvas teritorijās. Tā kā šo zemju pakļaušana un kristīšana nevedās kā plānots, bīskapa un viņa domkapitula pakļautībā atradās tikai neliela teritorija Upmales zemē ap Mežotnes pilskalnu.
- Pēc krustnešu karagājiena uz Zemgali (1250) un vienošanās par Lietuvas dižkunigaiša Mindauga kristīšanu 1251. gadā Zemgales bīskapija tika likvidēta un sadalīta starp Rīgas bīskapu (2/3) un Livonijas ordeni (1/3). 1417. gadā jau pēc žemaišu kristīšanas Zemgales bīskapija formāli atjaunota tikai tai sākotnēji paredzētās teritorijas dienvidu daļā kā Žemaitijas bīskapija.



«Uz Rakti daļa no tiem gāja,  
uz Lietuvu tie citi jāja,  
tur glābiņu tie meklēja»

*Atskaņu hronika* 11403. – 11405. rinda

«... Tie apmetušies Lietuvā.

Tur klīst tie svešumā,  
un liels ir viņu zaudējums:  
tiem zudis tēvu mantojums»

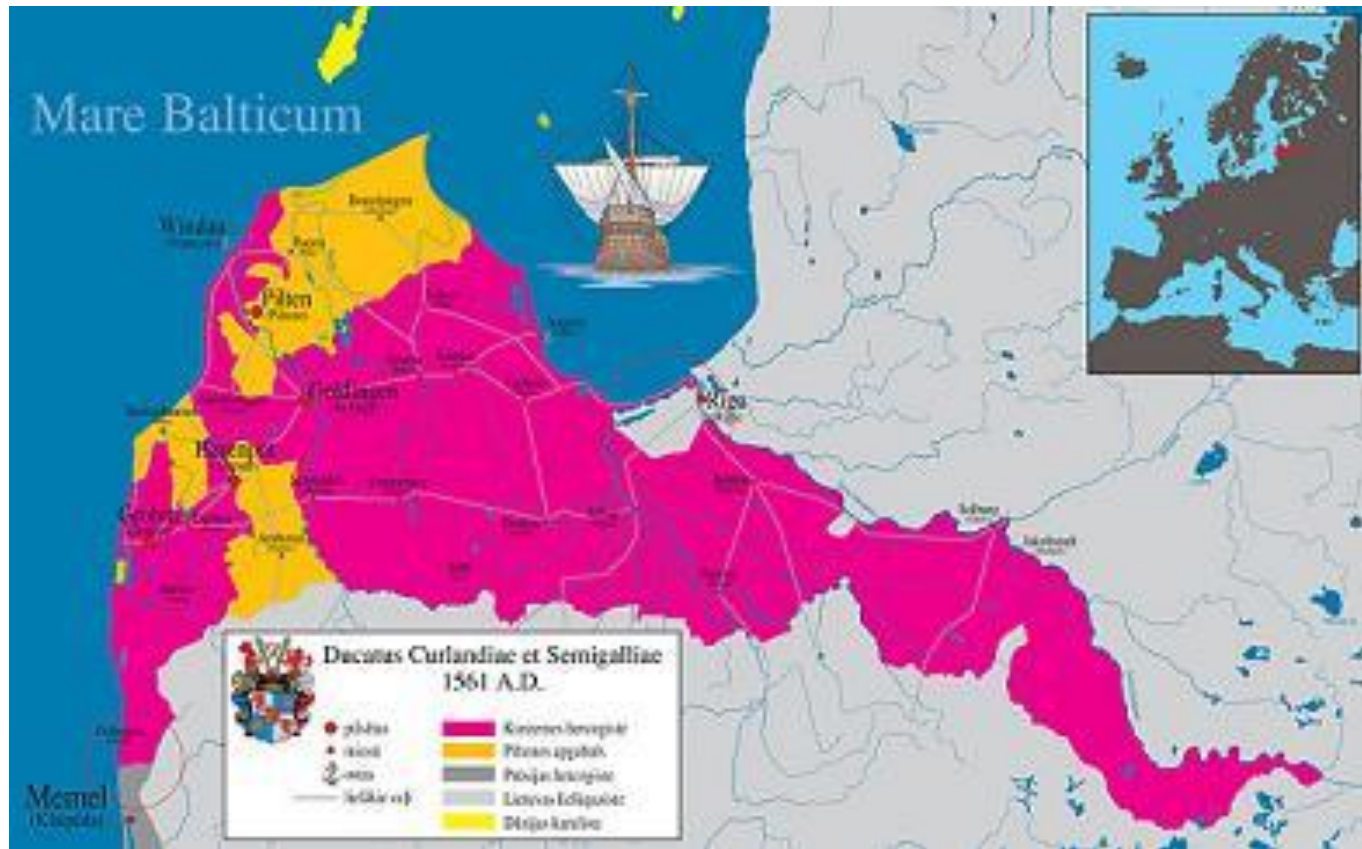
*Atskaņu hronika* 11499. – 11502. rinda

- Pāvesta Klementa V (1305 – 1314) rakstā minēts, ka 100 000 abu dzimumu zemgaļi aizgājuši pie pagāniem.
- Par Zemgales izpostīšanu runā arī Franciska no Moliano izmeklēšanas protokols 1312.gadā

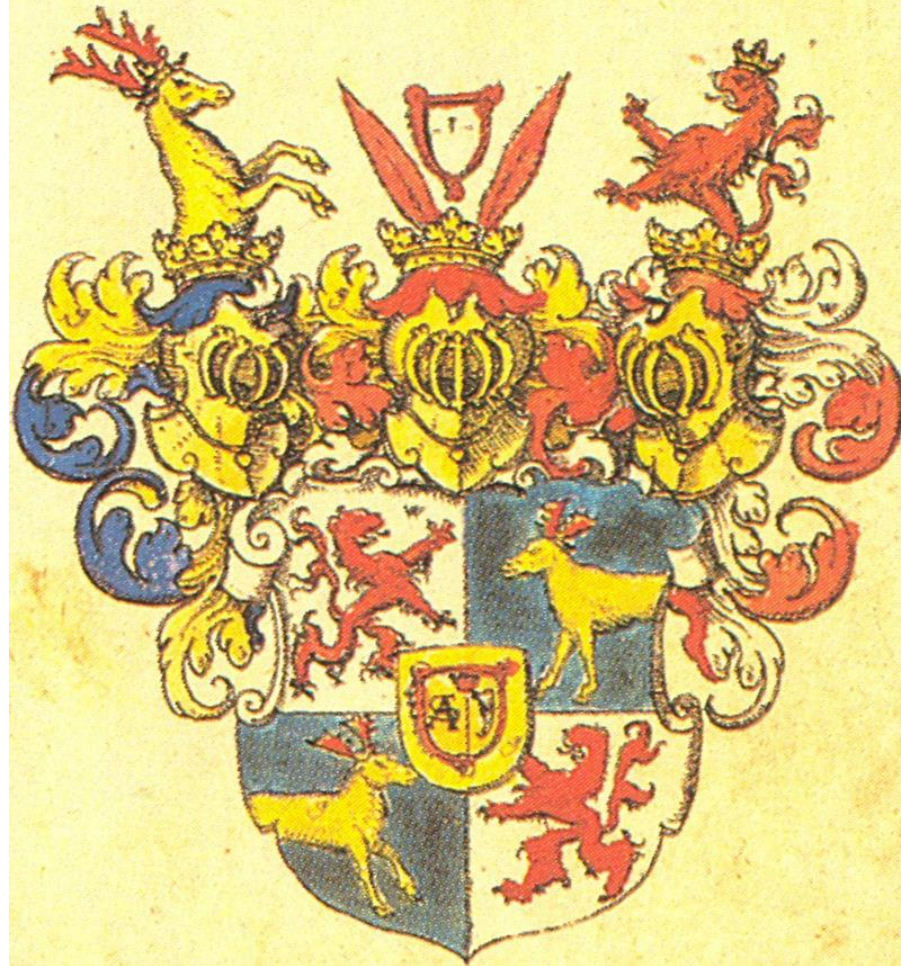


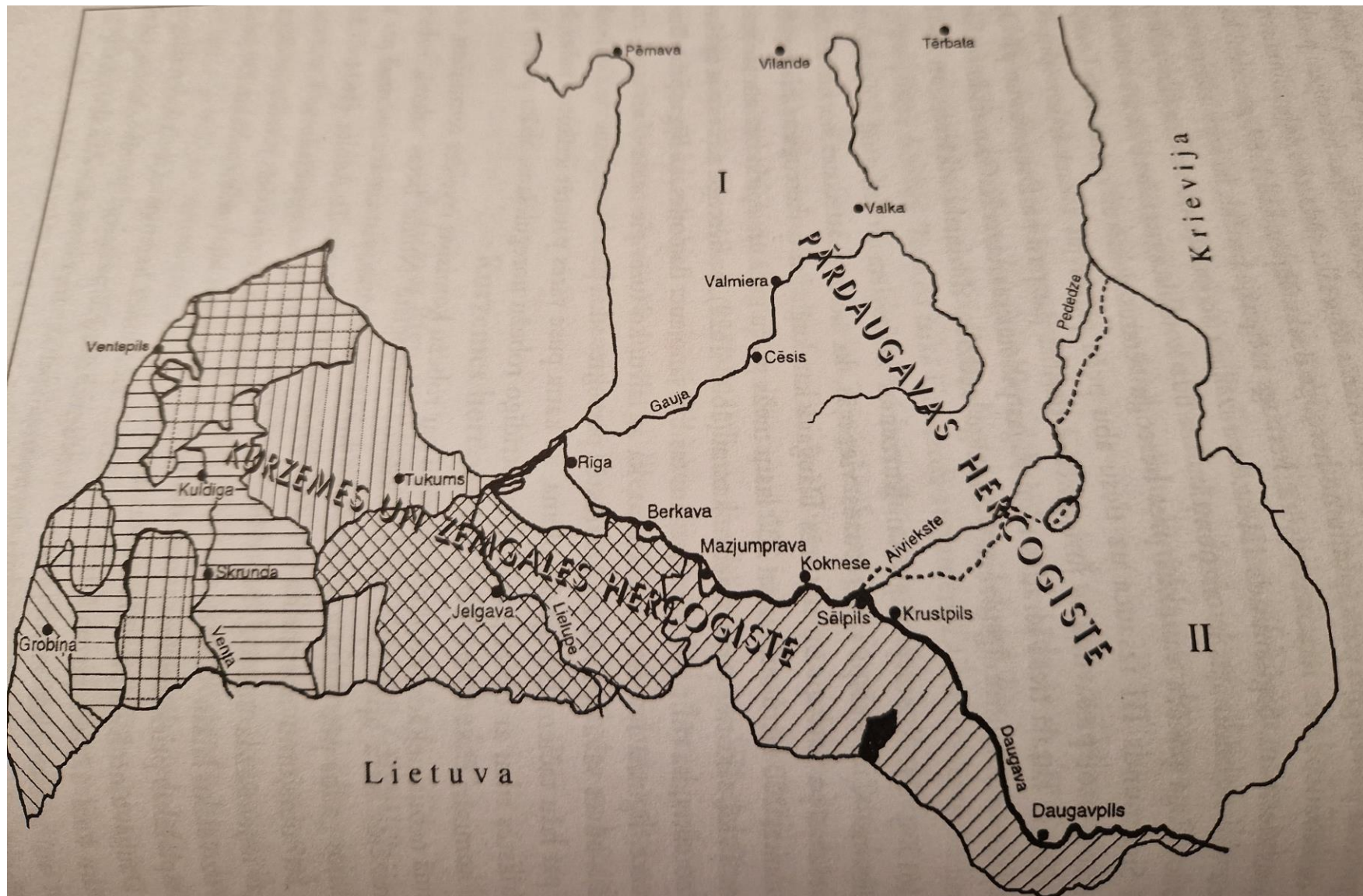
# KURZEMES UN ZEMGALES HERCOGISTE

(*Ducatus Curlandiae et Semigalliae*)  
(1561/1562–1795)



CHVRLANDT.





# Hercogistes sadalīšana

Vilhelms Ketlers (*Wilhelm von Ketler*, 1524–1640) – Kurzemes hercogs (1587–1617)



Frīdrihs Ketlers (*Fridrich Kettler*, 1569–1642) – Kurzemes un Zemgales hercogistes līdzvaldnieks (1587–1596), Zemgales hercogs (1596 - 1616), Kurzemes un Zemgales hercogs (1618–1642)



## Kurzemes un Zemgales hercogistes administratīvais dalījums pēc «Valdības formulas» 1617

- Virspilskunga (Oberhauptmannschaft) iecirkņi Kurzemē – Tukuma, Kuldīgas.
- Zemgalē – Sēlpils un Jelgavas

# Kurzemes daļa

- Tukuma virspilskunga iecirknim bija pakļauta Tukuma, Kandavas, Talsu, Sabiles, Auces draudzes.
- Kuldīgas virspilskunga iecirknim – Ventspils, Alsungas, Kuldīgas, Aizputes, Saldus, Durbes, Gramzdas un Grobiņas

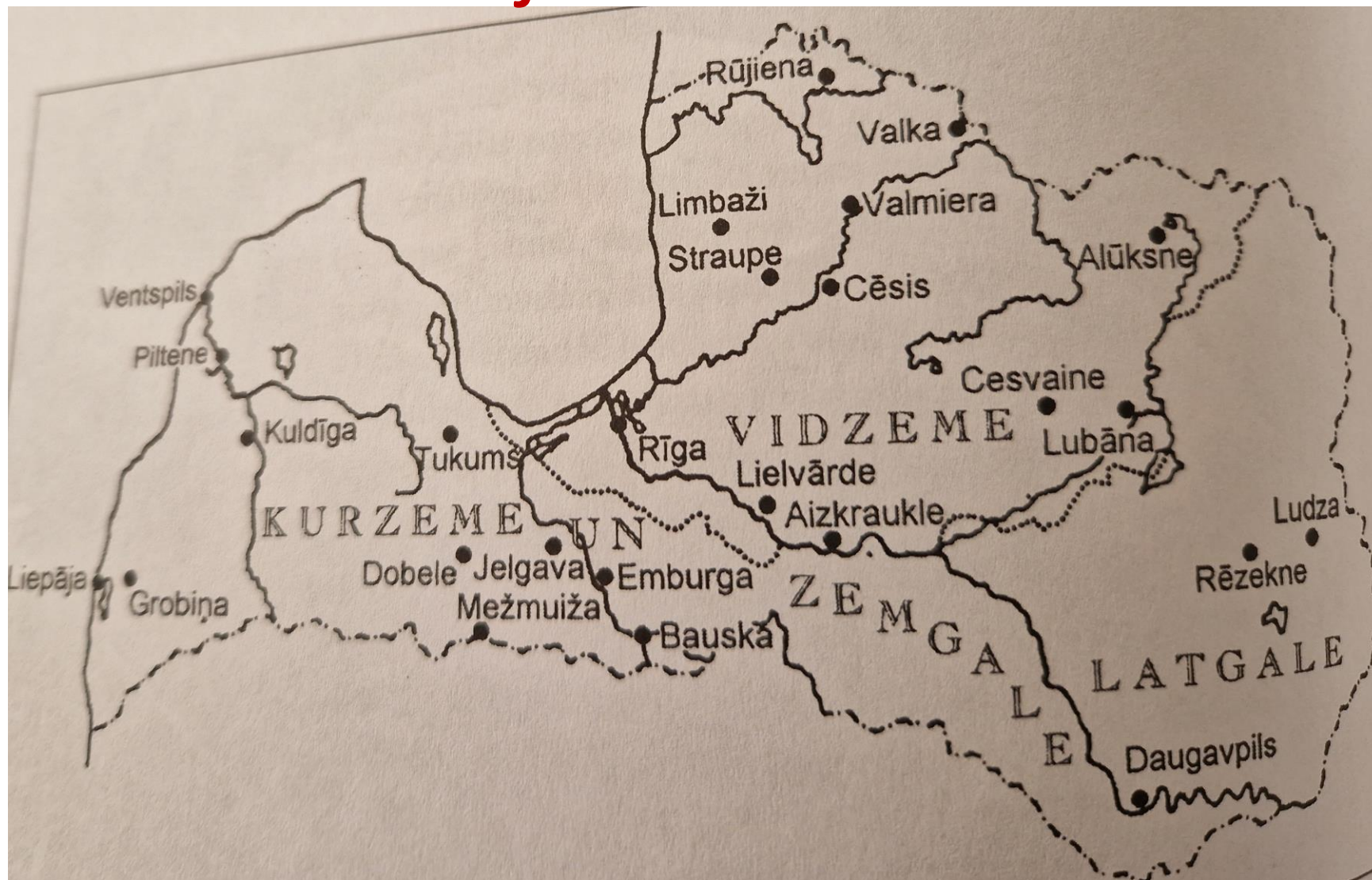
# Zemgales daļa

- Jelgavas virspilskunga iecirknim bija pakļauta Baldones, Iecavas, Vecmuižas, Bauskas, Jelgavas, Mežmuižas, Sesavas, Dobeles un Jaunpils draudze. Jaunpils draudzi dalīja divās daļās, atdalot Auces draudzi no pārējā iecirkņa.
- Sēlpils virspilskunga iecirknī ietilpa – Aizkraukles, Sēlpils, Neretas, Daugavpils un Aizlaucē draudze.

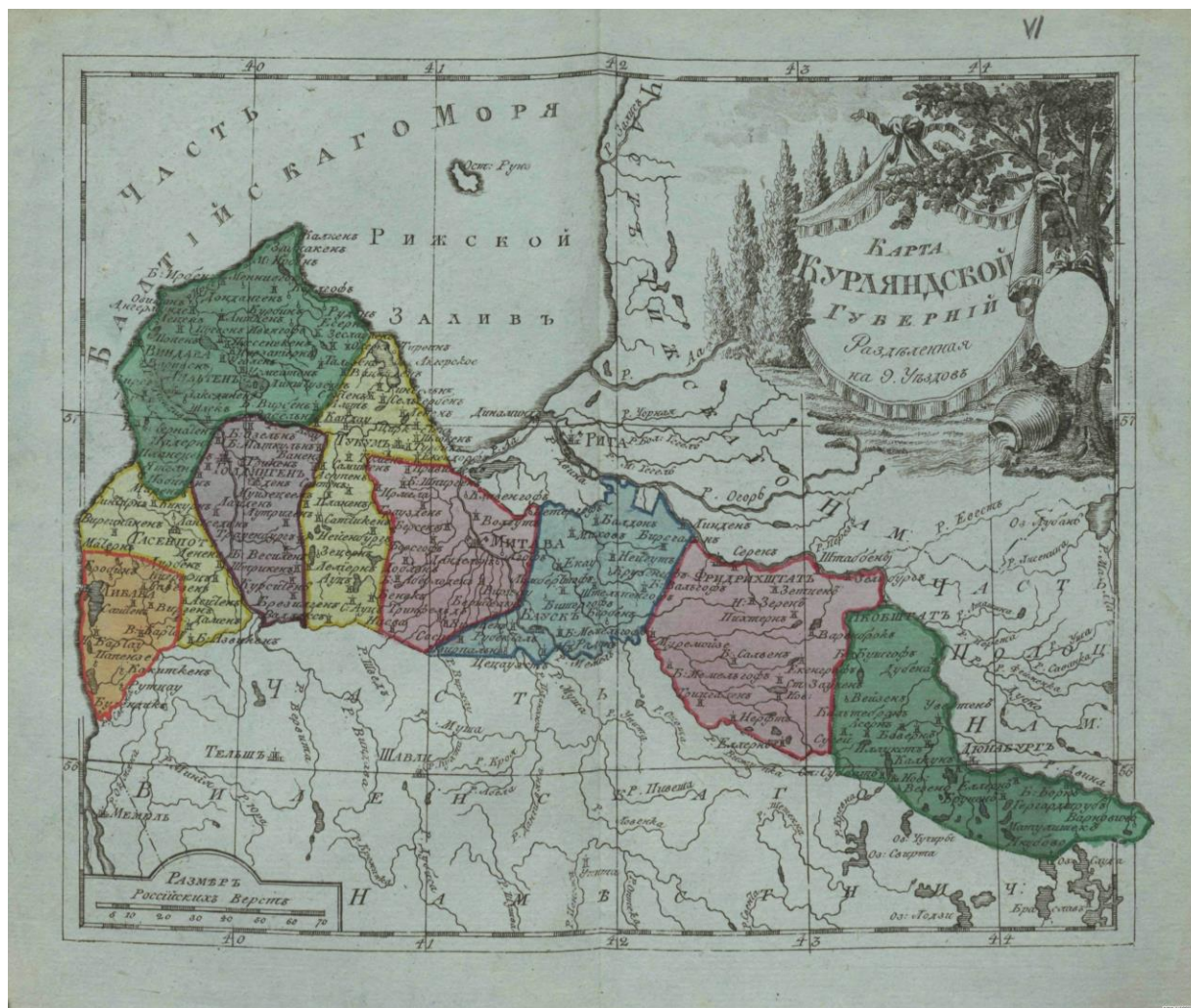
# Latvija pēc 1629.gada



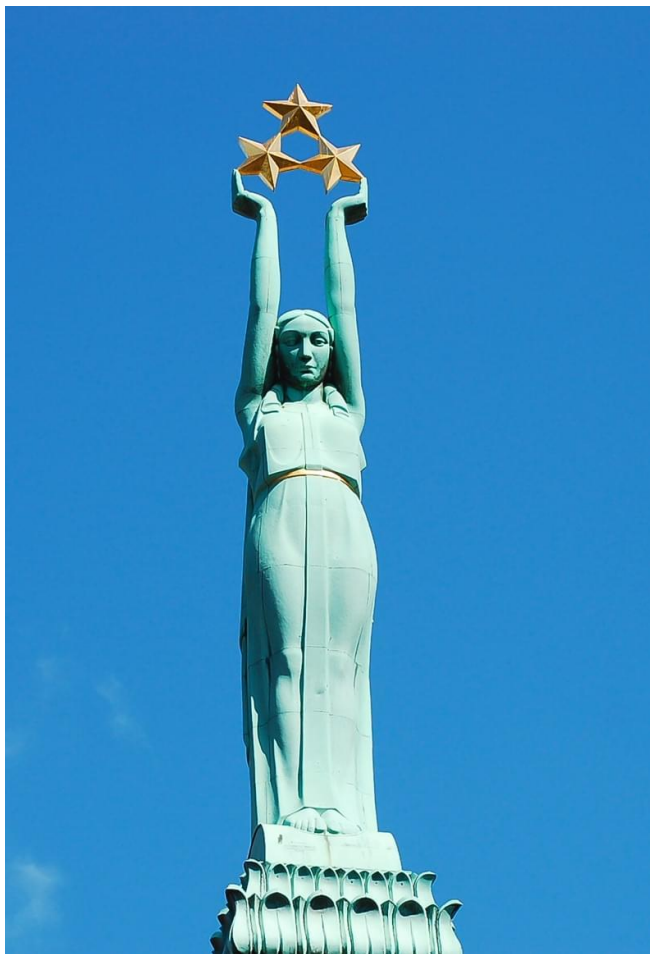
# Latvija 1772 - 1795



# Kurzemes guberņa (1795 – 1918)







Latvijas valsts teritoriju  
starptautiskos līgumos  
noteiktās robežās sastāda  
Vidzeme, Latgale,  
Kurzeme un Zemgale.

(Latvijas Republikas  
Satversme, 3.pants)

# Latvijas Republika (1918 – 1940)



# 1949.gada 25.marta deportācija



# LATVIJAS KULTŪRVĒSTURISKAIS IEDALĪJUMS

Mērogs 1 : 1 150 000

0 10 20 km



Paldies par uzmanību!